

COL·LECCIO
t a l e i a

EXPERIÈNCIES
DE
PEDAGOGIA SOCIAL

PROGRAMA SOCIAL
DEL COL·LEGI
SANT IGNASI

35

Amb la col·lecció d'opuscles TALEIA la Fundació Serveis de Cultura Popular pretén fer conèixer les nombroses i variades experiències de pedagogia social que es realitzen al nostre país, sovint poc conegudes i reconegudes.

No és en va que la col·lecció porta el nom de TALEIA: per crear-les i dur-les a la pràctica calen grans dosis d'imaginació, de constància i de solidaritat.

Esperem que la seva publicació fomenti l'intercanvi i impulsi noves iniciatives ●

Colors:

- lila:** Educació especialitzada
- rosa:** Animació socio-cultural
- verd:** Educació ambiental
- marró:** Formació d'adults
- blau:** Educació en el temps lliure

**PROGRAMA SOCIAL PER A ALUMNES
DE 3er DE BUP COL·LEGI SANT IGNASI**

COL·LECCIO
t a l e i a

**EXPERIÈNCIES
DE PEDAGOGIA
SOCIAL - 35**

**Text redactat per l'equip de coordinació
del programa: Isabel Comas i Miquel Gallés
a petició de la Fundació Serveis de Cultura Popular.**

**© Fundació Serveis de Cultura Popular
Impressió: El Tinter SCCL
Tel. 357 00 50
La Plana, 8
08032 Barcelona
D.L.: B.26.640-1993
ISBN: 84-8000-053-8**

PROGRAMA SOCIAL
DEL COL·LEGI
SANT IGNASI

Fundació Serveis de Cultura Popular
1993

Presentació

dels seus alumnes. Això es concreta de diverses maneres al llarg de tot el currículum educatiu i té una singular expressió en l'experiència de formació social de 3r. de BUP. Aquesta experiència es tradueix en una acció de voluntariat de tots els alumnes del curs fora de l'horari escolar i en un treball d'anàlisi sistemàtica de diferents realitats socials en el marc d'una assignatura integrada en el currículum del curs.

Aquesta experiència, que té cinc anys de vida, està impulsada pel conjunt de l'escola, que facilita els mitjans materials i humans necessaris; està animada pels tutors dels diferents grups del curs que integren aquesta acció dins del programa de formació humana de 3r. de BUP; i està coordinada per dues persones (una assistent social i un professor) que proposen el programa, mantenen el contacte amb les institucions amb les quals col·laborem, fan el seguiment dels alumnes en la seva tasca de voluntariat i es fan càrrec de l'assignatura d'anàlisi social que complementa i dona fonament a la tasca de voluntariat.

Es tracta de facilitar un contacte directe dels alumnes amb diferents realitats de marginació o injustícia. Aquest contacte directe és insubstituïble per tal que tot plegat no quedi en una aproximació purament teòrica, cosa que ajuda poc al canvi real d'actituds. I alhora, tampoc no es vol reduir aquesta relació a suscitar actituds purament paternalistes, sinó de promoure en els nois i noies una

El Col·legi Sant Ignasi, de la Companyia de Jesús, és un centre d'Ensenyament Primari, Secundari i d'Estudis Professionals. Entre els objectius que persegueix l'escola trobem el de la formació de persones sensibles a les situacions de marginació o injustícia, capaces d'intervenir com a agents socials de transformació.

Per això ha constituït una preocupació central de l'escola la formació social

aproximació basada en una anàlisi rigorosa i al més aprofundida possible a aquesta realitat de marginació o d'injustícia.

El programa, que ha anat revistant-se cada any i que podem qualificar de ben consolidat, és valorat com a una de les eines formatives més valuoses del nostre centre.

Col·legi Sant Ignasi
C/ Carrasco i Formiguera, 32
Tel: 203.90.16
08017 BARCELONA
Equip de Coordinació del Programa:
Isabel Comas i Miquel Gallés

Punt de partida de l'experiència

Aquests trets es concreten dins l'ideari en «L'orientació central, en una escola jesuítica, és l'educació per a la justícia.»
(* Això suposa tres aspectes distints:

- «Tractament dels problemes de la justícia en el pla d'estudis; (...) El programa d'estudis inclou una anàlisi crítica de la societat (...) i l'esbós d'una solució conforme amb els principis cristians.» (*)
- «Les línies d'acció i els programes de l'escola donen testimoniatge concret de la fe que realitza la justícia.» (*)
- «En l'educació jesuítica hi ha oportunitats de contacte real amb el món de la injustícia, com a preparació per a un compromís de vida. L'anàlisi de la societat dintre del pla d'estudis ve a ésser, així, una reflexió basada en un contacte efectiu amb dimensions estructurals de la injustícia.» (*)

L'ideari de l'Escola Sant Ignasi

L'educació de la Companyia de Jesús té quatre grans trets essencials pel que fa als aspectes més socials:

- És una preparació per a un compromís en la vida activa.
- Serveix la fe que realitza la justícia.
- Pretén formar «homes i dones per als altres».
- Manifesta una preocupació particular pels pobres.

D'altres característiques marquen aquesta orientació: «Els estudiants són estimulats a utilitzar les seves qualitats al servei dels altres, per amor a Déu.» (*)

«L'educació jesuítica accentua els valors comunitaris, tals com la igualtat d'oportunitats per a tothom, els principis de la justícia distributiva i social i l'actitud mental que veu el servei als altres com una realització pròpia més valuosa que l'èxit o la prosperitat.» (*)

* Del document «Característiques de l'educació a la Companyia de Jesús», Comissió d'Educació Província Tarraconense, 1987.

«La Companyia de Jesús ha fet una opció preferencial pels pobres. Aquesta opció inclou els qui estan mancats de mitjans econòmics, els minusvàlids, els marginats i tothom que, pels motius que siguin, no pot viure una vida plenament humana.»

«Es proporciona als estudiants oportunitats de contacte amb els pobres i de serveis a ells, tant dintre l'escola com en projectes de serveis exteriors, per a capacitar aquests estudiants a estimar tothom com a germans i germanes en la comunitat humana, i també amb el fi d'arribar a una comprensió millor de les causes de la pobresa». (*)

«Aquest contacte, perquè sigui educatiu, és acompanyat de la corresponent reflexió. La promoció de la justícia en el pla d'estudis té com a objectiu concret una anàlisi de les causes de la pobresa». (*)

Condicions que fan possible aquest Programa a l'escola

Són conscients que la nostra escola recull unes peculiaritats especials que expliquen la possibilitat d'aquesta experiència. Aquestes característiques no són generalitzables a la majoria de les escoles. Segons el nostre entendre, també expliquen la major part de l'èxit aconseguit amb el Programa. Són les següents:

- L'escola té un ideari molt clar i definit que fa una aposta valenta per

l'educació del compromís social i l'acció social vers els desafavorits en la nostra societat.

- El contingut de l'ideari és viscut pel conjunt dels professors i responsables educatius. Això vol dir que es creu profundament en aquestes finalitats, s'intenta practicar-les en la vida pròpia dels educadors, i per ells tenen molt de sentit. Creuen en el que fan i ensenyen.
- Un bon nombre de pares que porten els seus fills a la nostra escola accepten l'educació en aquests valors i són conscients que a l'escola se'ls formarà en aquest sentit. Molts d'ells també viuen en l'àmbit familiar aquests valors i donen suport totalment a l'escola en la seva educació.
- Les estructures acadèmiques sempre han estat complexes i rígides, i més en una escola com la nostra, amb uns 250 alumnes per curs. No obstant això, han demostrat que, quan es prioritza un objectiu educatiu es poden flexibilitzar moltíssim, i que quasi tot és possible. Això ha estat degut, sobretot, a la prioritat que s'ha donat a aquest Programa Social, sobretot en el curs de 3r. de BUP (en general a BUP-COU), i pel suport demostrat per tots els estaments de l'escola.
- Els recursos necessaris per al desenvolupament del Programa no són complexos: una assistent social i un professor, a mitja jornada cadascun, un despatx, una aula amb vídeo, panells informatius al passadís del curs, coneixement de recursos socials, ma-

terial pedagògic divers sobre marginació i drets humans (reportatges, publicacions, jocs, etc.) i d'altres comuns al curs o l'escola (sala d'actes, càmera de vídeo...).

- Les condicions inicials dels educands, dels joves de 16-17 anys als quals s'adreça el Programa, són força favorables, tant pel que fa referència al nivell de coneixements i a la capacitat intel·lectual com a les actituds i valors (reforçats pel caràcter religiós de l'escola i de la majoria de les famílies). Podem concloure que el nostre alumnat presenta una motivació inicial i una capacitat d'assumir un Programa com el que presentem molt alts i amb força garanties d'èxit d'entrada.
- La darrera condició que s'ha donat en el marc d'aquesta experiència ha estat la il·lusió, la creativitat i la capacitat de treball en equip de tots els responsables i la facilitat d'entesa amb totes les entitats que hi han participat.

Un model de conscientització per «immersió social»

El que pretenem des de l'escola és que els alumnes realitzin un procés de conscientització que els porti a un compromís de vida al servei dels altres i a favor de la justícia.

A l'hora de concretar-lo en una estra-

tègia educativa (ens referim aquí a una activitat específica al marge d'altres actuacions en el conjunt de l'escola) ens atrevim amb el model que anomenem compacte i globalitzador, que se sintetitza en un curs (3r. de BUP) i que consisteix, a grans trets, a:

- Insertar el jove en una realitat social marginada o necessitada («immersió»).
- Demanar-li que hi realitzi una acció social des del marc d'una entitat social que treballa amb d'altres voluntaris (disponibilitat i gratuïtat).
- Fer que es plantegi i analitzi la realitat que veu, viu i sent sota la nostra supervisió i ajuda, per tal que se sensibilitzi envers els problemes socials i clarifiqui valors i actituds personals.
- Plantejar l'experiència de manera intensiva en un curt període de temps (6-7 mesos) i en horari extra-acadèmic.
- Establir que tots els alumnes de 3r. de BUP passin per aquesta experiència.

Es pretén que acció i reflexió vagin juntes, sense esperar que el jove estigui sensibilitzat per oferir-li una acció social de compromís, sinó convertint aquesta acció en la realitat capaç d'impactar, sensibilitzar i finalment conscientitzar.

El moment del «veure/sentir» (com a font de coneixement) es fa des de la vivència-acció dins d'una realitat de

marginació, pel qual la comprensió del fenomen és més gran i ràpida, i el desenvolupament del procés conscientitzador és, a més, eficaç. Els següents moments del procés, el jutjar, la clarificació de valors, etc. també es faran tenint com a suport important la pròpia acció i la vivència personal d'aquesta. Aquest fet facilita molt el procés i li dona, al nostre entendre, garantia d'èxit.

En sis mesos el jove viu una forta experiència personal de servei, acompanyat pels companys de curs i ajudat des de l'escola pels coordinadors del Programa. Com demostrarem més endavant, el servei és útil i responsable, i les actituds del jove es van transformant; per això creiem que el model presentat té un sentit.

Com es va iniciar

Fa uns cinc anys, un grup de professors de l'escola, motivats per la concreció pràctica dels objectius de l'ideari, posaren les bases de l'experiència social que actualment es realitza.

En el seu moment, es va pensar que una forma concreta d'acomplir aquestes finalitats exposades podia ser demanar als alumnes de 3r. de BUP (que es considerava el curs ideal) que fessin una acció social amb grups necessitats de la nostra societat. Després d'alguns primers intents, el curs 90-91 s'inicia el disseny definitiu de l'experiència, de la mà d'una assistent social i pedagoga.

Aquest primer curs el programa es basava només en l'acció social de voluntariat que es demanaria que fessin els alumnes: s'utilitzaven alguns espais de tutoria per informar de les tasques possibles i, treient els alumnes de les classes, se'n feia el seguiment. En acabar el curs es valorà la necessitat d'un espai acadèmic propi que permetés d'abordar el que havien estat els punts més dèbils de l'experiència:

- Formar bàsicament el jove per l'acció voluntària.
- Informar-lo adequadament de les diferents possibilitats d'acció social.
- Fer el seguiment i la supervisió de l'acció social.
- Posar en comú les experiències viscudes.
- Analitzar a fons les causes de les desigualtats i la marginació, per tal de sensibilitzar-los vers aquests problemes.

És per això que, en el curs 1991-92, s'incorporà una assignatura dissenyada i portada, en un principi, per la mateixa assistent social coordinadora del Programa, que servia com a eina de suport a l'experiència social. S'anomena: «Anàlisi i acció social». Disposa entre 1 i 2 hores setmanals.

A partir del curs 1992-93, s'inicia també un conjunt d'activitats de formació social a COU per tal de consolidar la seva sensibilització.

Actualment, el Programa Social és coordinat per dos professionals que treballen en equip i en connexió amb l'equip de tutors del curs, ja que es considera que aquest Programa és una de les columnes vertebradores del

currículum formatiu del curs.

En els tres cursos que portem d'experiència consolidada han passat per aquest Programa al voltant de 700 joves (uns 240 per curs).

Objectius del programa social de 3r. de BUP

- Afavorir el desenvolupament personal a través del foment d'actituds, l'intercanvi d'experiències i l'enriquiment mutu entre els participants.
- Fer-los veure la necessitat de participar activament i de forma compromesa en els diferents àmbits de la societat, sobretot per treballar per la justícia.

Com es desenvolupen

El desenvolupament dels objectius generals del Programa es basa en els aspectes següents:

- Endinsar l'alumnat en el coneixement del món social i la seva problemàtica a partir d'informacions objectives i anàlisis personals i grupals sobretot d'experiències directes, per tal que coneguin i sàpiguen interpretar amb coneixement de causa els fenòmens socials que ens rodegen, en especial els que generen desigualtats entre les persones:
  - Crear la motivació per conèixer aquesta realitat de marginació i les seves causes.
  - Oferir una visió objectiva i alhora impactadora de diferents realitats lligades a la marginació.
  - Donar instruments per aquest coneixement objectiu i aquesta anàlisi.
  - Entrar en l'anàlisi de les causes estructurals del fenomen de la marginació social.
- Donar l'oportunitat que els alumnes

Els objectius generals del Programa són:

- Conèixer els diferents àmbits socials subjectes a marginació i els fenòmens socials que porten les desigualtats.
- Donar l'oportunitat que tots els alumnes facin un servei social en alguna entitat com a voluntaris i així coneguin al més aprop possible el món de la marginació social.

- facin un servei d'ajuda als altres a través d'alguna entitat social que lluita contra la marginació (acció de voluntariat social), una acció que serà coordinada des de l'escola i que servirà per fer un servei útil com a compromís envers una realitat tant com per entendre millor les seves causes:
- Oferir una gran varietat de tasques d'acció social en diferents àmbits i entitats per tal que cadascú trobi la més adient a llurs interessos i la pugui fer amb motivació.
  - Capacitar els futurs voluntaris socials amb una formació bàsica.
  - Donar-los una supervisió i un suport constant (individual i grupal) al llarg de la seva experiència.
- Afavorir el desenvolupament personal a través del foment d'actituds com la disponibilitat, la gratuïtat, el servei, la solidaritat i el compromís personal, així com també l'intercanvi d'experiències i l'enriquiment mutu entre els participants:
    - Fer que el voluntari sigui el protagonista actiu del Programa Social i el veritable conscientitzador dels altres.
    - Donar eines per a l'anàlisi personal de la pròpia experiència i la dels altres.
    - Donar eines per a l'anàlisi grupal de les experiències.
    - Fomentar la capacitat de comunicar i compartir sentiments i idees.
    - Animar el compromís personal que ha pres cada alumne vers una entitat i una tasca social i donar-hi suport.
- Facilitar que els alumnes del curs passat participin en el Programa d'enguany, fonamentalment en l'aspecte de la sensibilització.
  - Demanar suport als pares envers aquest Programa realitzat pels seus fills i informar-los bé del seu funcionament i dels resultats.
- La sensibilització de l'alumnat per la necessitat ètica i cristiana de participar i prendre un compromís actiu en la transformació del nostre entorn:
    - Desenvolupar la capacitat d'anàlisi crítica i positiva que porti a una voluntat de millora de les situacions.
    - Ajudar anar descobrint, a partir de l'anàlisi de les pròpies actituds davant experiències vitals, els propis valors, clarificar-los i saber-los compartir amb els altres, per tal d'ajudar els alumnes a establir la seva escala de valors d'acord amb el pensament cristià.
    - Treballar el sentit de pertinença a una comunitat humana única, la consciència de responsabilitat col·lectiva que tenim envers el que ens rodeja i totes les capacitats actitudinals i d'acció que podem posar al servei d'un canvi social.
    - Insistir en les formes constructives, positives i pacífiques per solucionar els conflictes, les diferències, els problemes. Cal un aprenentatge de valors i també una pràctica en comportaments prosocials.
    - Acostar les diferents formes de participació social per les quals pot optar un jove que vol canviar el seu en-

torn (per exemple, moviment associatiu juvenil de tota mena). Acostar-lo també a persones compromeses amb llur realitat, ja que el testimoniatge de la coherència i el compromís és una font important i imprescindible de conscientització i mobilització.

A 2n. de BUP

En aquest moment l'objectiu general de l'actuació a 2n. de BUP és presentar als alumnes l'activitat social que faran el curs següent per tal que ja s'hi preparin guardant part del seu temps lliure i pensant quines activitats els interessarà més de fer.

En un futur proper, en aquest curs es podria preparar els alumnes més amplament per l'activitat social de tercer (introducció als temes socials, activitats de participació comunitària i solidaritat, treball en equip, dinàmiques d'educació per la pau, visites a entitats socials, etc.).

A COU

Ens mouen quatre objectius principals:

- **Mantenir i aprofundir en la sensibilització dels alumnes sobre la marginació social i l'actitud activa contra ella, una sensibilització nascuda sobretot a partir del programa social dels cursos passats.**
- **Seguir animant l'acció voluntària de tots aquells que lliurement vulguin fer-la o continuar-la, informant, assessorant i, si cal, supervisant. Cercar formes de participació i compromís adaptades a la seva edat i a les seves circumstàncies d'estudis.**
- **Organitzar un programa d'activitats socials participatives que neixen de les seves inquietuds i motivacions socials per tal de consolidar-les (col·loquis, seminaris, testimonis, vivències de grup, visites, activitats puntuals de voluntariat, etc.).**
- **Potenciar la participació en experiències grupals de compromís, servei, convivència i reflexió cristiana, com són els camps de treball.**

Dos grans eixos d'activitats

una realitat social de marginació. L'acció social es realitza a través d'una entitat social, privada o pública, on també hi treballen altres voluntaris. S'ha contactat amb elles abans de l'inici de l'experiència per tal de definir els camps i tasques en què es necessiten voluntaris i quin compromís requereixen.

L'acció concreta es realitza majoritàriament en tres àmbits socials: infància, disminucions i tercera edat, encara que també es participa de forma més minoritària en altres àmbits, com tercer món, drets humans, medi ambient, joves, estrangers, etc.

Les tasques que es realitzen són molt diverses i responen a necessitats plantejades per aquestes entitats socials o per l'escola (en el cas actual de la catequesi): monitors infantils, reforç escolar, animadors de nens disminuïts, monitors d'esport de joves disminuïts, companyia a avis, animació de residències, lectura a cecs, activitats culturals amb invidents, treball d'ajuda diversa en residències de disminuïts, catequesi...

El tipus de compromís de les tasques és divers, des de tasques que demanen la disponibilitat d'una tarda la setmana fins a les esporàdiques d'una vegada al mes o les intensives durant unes vacances, encara que més de dues terceres parts d'elles demanen un compromís setmanal. El que cerquem és que cadascú trobi la tasca que més li agradi, que el motivi i que respongui a les se-

Centrant-nos en l'activitat principal de 3r. de BUP, nucli central de l'experiència social de l'escola, hem de distingir dos grans eixos d'activitats que configuren el Programa Social: l'acció social i l'anàlisi social.

L'acció social

Es tracta d'una veritable actuació sobre

ves capacitats i a la seva disponibilitat personals.

L'activitat de voluntariat social es realitza en el temps lliure de l'alumne, és a dir, fora de l'escola. S'inicia a finals de novembre o a principis de desembre i fins a primers de maig o a inici de juny, depenent dels casos. No es comença abans per donar temps a un procés de motivació i preparació. S'acaba abans dels exàmens finals per no interferir-los.

L'acció social es prepara durant dos mesos, a l'inici del curs, amb una sensibilització sobre el tema del voluntariat i una formació bàsica sobre els camps socials i les tasques on es treballarà.

Els participants poden acudir-hi sols o amb els companys que vulguin fer el servei social. Normalment s'hi va en petit grup de dos o tres.

Cada alumne tria la tasca a realitzar i amb qui hi vol anar, i un cop s'adjudica aquesta, se'l posa en contacte amb l'entitat (a vegades se l'acompanya) i concreta amb ella el seu compromís personalitzadament. Tot seguit, inicia l'acció. En finalitzar el termini fixat per l'escola i acceptat per l'entitat, ell decideix si vol continuar-la o no.

Durant l'experiència, l'equip que porta el Programa Social manté contactes periòdics amb totes les entitats en les quals es col·labora per tal de vetllar pel bon funcionament de les accions so-

cials. També es respon de forma personalitzada o grupal als problemes que van apareixent. Dins d'un espai acadèmic destinat al Programa Social també es dedica un temps a la supervisió de l'acció voluntària i a la posada en comú de les experiències viscudes.

L'anàlisi social

Es tracta d'aprofundir en la realitat social, en les seves desigualtats i fenòmens discriminatoris i provocadors de marginació, anant a les causes i a l'anàlisi de les actituds socials i personals involucrades. És important clarificar idees i prendre posició davant d'aquestes realitats. També és important el treball de foment de valors, actituds i comportaments com la democràcia, la participació i el compromís solidari, la pau, el diàleg, l'acceptació de la diversitat, etc.

És bo de treballar en grup tant l'anàlisi social més teòrica sobre les realitats de marginació com l'anàlisi que parteix de les pròpies experiències viscudes. Calen dinàmiques apropiades, progressives i que experimentin en elles mateixes l'esperit de respecte i d'implicació en la realitat que volem trasmetre. El treball personal de clarificació de valors tot treballant les pròpies actituds i els comportaments és el primer pas per l'aprofundiment col·lectiu en la realitat social.

Els continguts bàsics d'aquest espai d'anàlisi social són:

- Preparació per a la tasca de voluntariat social.
- Treball d'aprofundiment en temes socials: monogràfics.
- Treball sobre el sentit de la participació i el compromís social. Foment d'una presa de posició clara i coherent davant la realitat (si és possible, que arrenqui de la fe cristiana).
- Programació d'activitats: seminaris sobre marginació i tercer món, visites a entitats, xerrades d'experts i testimonis sobre temes socials i d'actualitat, trobades d'alumnes que realitzen tasques socials de voluntariat, etc. Aquesta programació respon a les demandes formulades pels mateixos alumnes.

Aquest espai d'anàlisi social es realitza dins de l'espai acadèmic, en una assignatura obligatòria durant tot el curs, creada com a suport del Programa Social, que s'anomena «Anàlisi i acció social» i que disposa d'una o dues hores setmanals (segons el trimestre). Actualment correspon a 27 sessions i a 40 hores totals.

Com que aquest treball personal i grupal d'anàlisi social s'inclou com una activitat acadèmica més, és avaluat amb nota com una assignatura més.

A 2n. de BUP

En el tercer trimestre es fa una sessió de presentació de l'experiència que es realitzarà el curs següent (s'usa el reportatge enregistrat en vídeo fet pels mateixos alumnes de curs). Se'ls explica, sobretot, els objectius de l'escola respecte a aquesta activitat i se'ls anima a participar-hi activament.

A COU

- Coneixement de les motivacions socials dels alumnes a través d'un qüestionari.

- Informació a l'alumnat de les possibilitats d'accions socials puntuals o periòdiques. Promoció del voluntariat social i l'associacionisme juvenil.
- Assessorament a l'equip de tutors en la realització de sessions de sensibilització social. Per exemple, en temes com les drogodependències, celebració del Dia de la Fam, temes d'actualitat com la guerra en l'ex-Iugoslàvia, etc.
- Animació a la participació en experiències intensives de solidaritat i acció social durant les vacances: camps de treball, colònies, campanyes.
- Organització d'un camp de treball d'acció social com a experiència final de compromís social. Es realitza a Catalunya durant l'estiu.

Recursos

Els principals recursos que fan possible aquest Programa Social són:

Professionals

El conjunt de tasques del Programa Social es podrien dividir en dues grans

àrees: d'una banda, el treball amb les entitats socials i tot el seguiment de l'acció social; de l'altra, la part d'anàlisi social que es fa dins del marc escolar.

Actualment s'encarreguen del Programa dos professionals a mitja jornada, que es reparteixen la feina com segueix: un s'ocupa fonamentalment de l'espai acadèmic, és a dir, de l'assignatura «Anàlisi i acció social» i l'altre de la relació amb les entitats i la coordinació general del Programa, també amb els altres cursos. El treball en equip aporta molta més riquesa a l'experiència, malgrat que la complica una mica més a l'hora de l'organització i la coordinació.

Entitats de voluntariat social

Són el recurs obligat i indispensable per portar a bon terme l'acció social. La majoria són privades, encara que també treballem amb serveis socials municipals. Acostumen a ser de Barcelona o rodalies. Ens coordinem amb unes 15-20 entitats, depenent de les circumstàncies del curs. La majoria d'elles disposa de personal adequat que es dedica a fer el seguiment dels voluntaris.

Temps/espai

Dins de l'horari escolar l'assignatura creada expressament com a suport d'aquest Programa. Ocupa aproximadament una hora setmanal durant el primer i tercer trimestres, i dues setmanals en la majoria del segon (degut al

fet que els monogràfics són de dues hores). Això no és del tot exacte, perquè la durada depèn de la programació de les sessions. La flexibilitat convenient ve donada gràcies al fet que l'hora de tutoria (també setmanal) es programa, des de l'inici del curs, seguida de la nostra, i així es pot concretar periòdicament amb els tutors el calendari final.

També es disposa d'una sala-despatx per a les reunions amb els alumnes de 3r. de BUP i COU.

Recursos pedagògics

Tenim un bon recull de material de tota mena lligat a temes de marginació i del tercer món: premsa, articles, llibres, ponències, revistes, còmics, jocs, gràfics i cartells, així com un bon grup de reportatges socials que des de fa alguns anys gravem de TV; (actualment en tenim uns 300). Tot això i l'experiència dels darrers anys de Programa ens ha permès de configurar els monogràfics de temes socials i moltes de les sessions de l'assignatura.

També es disposa d'una càmera de vídeo, amb la qual un grup d'alumnes de la promoció fa un reportatge sobre les activitats desenvolupades pels seus companys. Un resum ordenat d'aquest reportatge s'usa per sensibilitzar els alumnes de 2n. que l'any vinent faran l'experiència. Així mateix, resulta una eina molt útil en el moment de presentar als pares el Programa, en la reunió de pares de principi de curs. El repor-

tatge fet pels alumnes de 3r. de 1991-92 va guanyar un premi per a vídeos realitzats per joves atorgat per Serveis de Cultura Popular i el Departament d'Ensenyament de la Generalitat.

Val a dir que disposem del suport del material de l'escola pel que fa referència a monitor de TV, vídeo, aparell de diapositives i magnetòfon.

Programa d'activitats

	Fora de l'espai escolar	Dins de l'espai escolar
1r. TRIMESTRE	<ul style="list-style-type: none"> * Contacte amb entitats socials per definir tasques i horaris, etc. * Primer contacte amb l'entitat social. Concreció del compromís personal. Inici de l'acció social. 	<ul style="list-style-type: none"> *Enquesta motivació inicial participants. * Anàlisi valors socials i juvenils. La nostra proposta com a escola. * Formació bàsica sobre voluntariat social. * Presentació de tasques i entitats on es pot col·laborar. *Tria de l'acció social i posterior enviament dels voluntaris. * Treball en grup sobre els àmbits socials on s'intervé.
2n. TRIMESTRE	<ul style="list-style-type: none"> * Realització de l'acció social en el marc de l'entitat i amb d'altres voluntaris. * Contacte periòdic amb les entitats per al seguiment dels voluntaris. 	<ul style="list-style-type: none"> *Supervisió de l'acció social, tant a nivell personal com grupal. Posada en comú de les experiències i dels problemes presentats. * Aprofundiment en l'anàlisi de temes socials en sessions monogràfiques.
3r. TRIMESTRE	<ul style="list-style-type: none"> *Finalització de l'acció social (decisió lliure de continuar-la). * Avaluació de l'experiència per part de voluntaris i entitats. 	<ul style="list-style-type: none"> * Treball personal i grupal sobre el sentit del compromís i la participació socials. Animar a l'acció. * Avaluació de l'experiència social viscuda. * Acte final del Programa Social amb participació de les entitats.

L'experiència de voluntariat social

un grup de joves, l'esperit crític vers el que l'envolta i la capacitat progressiva per adquirir responsabilitats personals, són actituds del tot favorables a una actitud solidària com la que se li proposa.

Aquestes motivacions pròpies de l'edat s'acompanyen d'unes altres viscudes en el marc familiar i escolar que les reforcen donant-los coherència. Ens referim als valors morals i cristians de moltes de les famílies dels nostres alumnes així com del col·lectiu d'educadors, i a la valenta aposta que fa l'escola, des de la perspectiva institucional, per una major solidaritat, que es concreta en moltes activitats de sensibilització, testimoniatge i solidaritat de tota mena: programa tutorial, pastoral, campanyes de Nadal, campanya de beques d'estudi per una escola agermanada de Bolívia, activitats de voluntariat de pares, col·laboracions econòmiques, etc.

Perfil del nostre voluntari

El nostre alumne és un jove entre 16 i 17 anys que viu a Barcelona o a les seves rodalies en un marc familiar socio-econòmicament mitjà o alt.

Creiem que el moment evolutiu en què es troba el predisposa de forma idònia a la realització de l'experiència que li presentem. Actituds pro-socials, d'interès per la globalitat social, pel món extern a la família, per la pertinença a

El Programa Social a 3r. de BUP aprofita totes aquestes circumstàncies i actituds per donar un salt qualitatiu en el sentit del compromís social i de la responsabilitat col·lectiva.

Altres característiques d'aquests voluntaris són: estar acostumats a treballar en el marc escolar en gran grup (40 alumnes per classe), poca experiència en treball d'equip, ser un gran nombre d'alumnes per curs (230-240), disposar de tres tardes lliures setmanals (sense classes).

Òbviament, aquestes realitats condicio-

nen molts aspectes concrets de la realització del Programa, tant pel que fa referència als objectius com a l'organització i les metodologies de treball.

Formació bàsica del voluntari social

El nostre voluntari, pel medi urbà en què viu, sovint desconeix bastant la marginació social, però mostra un alt interès per acostar-s'hi. Així ho corrobora l'enquesta anònima que passem cada principi de curs per valorar el nivell de motivació inicial dels participants: segons les dades recollides en els dos últims cursos, al voltant d'un 20% d'alumnes es manifesten molt interessats en la realització d'una acció social voluntària en el camp de la marginació, entre un 70 i un 75% ho valoren bé, i entre un 5 i un 10% els desagradava aquesta possibilitat.

També recollim, a l'inici de curs, les motivacions respecte als àmbits socials que susciten més interès (veure gràfics) i l'interès general sobre els problemes socials.

La formació bàsica com a voluntari es realitza al llarg de tot el primer trimestre de curs, i es concreta en les següents sessions, en els continguts i les metodologies principals:

Sessió 1: Recollida de dades sobre la motivació inicial i de presentació del Programa Social.

Metodologia principal: qüestionari.
Durada: 1 hora.

Sessió 2: Anàlisi dels valors socials que ens rodegen i que porten a l'individualisme, el materialisme i la passivitat.
Metodologia principal: Treball de grup i posada en comú a partir d'anàlisis de la publicitat, TV i cinema.
Durada: 2 hores.

Sessió 3: Valors pels quals opta l'escola: solidaritat, participació col·lectiva i compromís personal.
Metodologia principal: participació del tutor, text ideari de l'escola.
Durada: 1 hora.

Sessió 4: Proposta de coneixement de la identitat dels joves d'avui.
Metodologia principal: treball individual i grupal a partir de textos.
Durada: 2 hores.

Sessió 5: Una forma de participació i compromís: el voluntariat social. Què significa? Drets, deures, funcions, organitzacions.
Metodologia principal: reportatge en vídeo, explicació i testimoniatge d'alumnes de COU.
Durada: 3 hores.

Sessió 6: Presentació de les tasques de voluntariat social i les entitats per àmbits socials.
Metodologia principal: dossier escrit amb les tasques, el testimoniatge dels alumnes de COU, xerrada feta per les entitats en el col·legi sobre els àmbits

socials on treballen.
Durada: 3 hores o més.

Sessió 7 (després de la tria de la tasca): Informació i reflexió individual i/o en grup sobre l'àmbit social on es treballarà.

Metodologia principal: lectura de llibres, qüestionari individual, treball en grup, debat.

Hi ha un contingut no expressat fins ara, l'impacte de la realitat del quart món, és a dir, la marginació com a fenomen, que no compta amb cap espai en el primer trimestre precisament perquè serà tractat en el segon. Encara que pogués semblar indispensable en aquest primer moment de formació, l'experiència ens demostra que ja tenen uns coneixements mínims sobre la realitat per poder treballar directament tot el que significa ser voluntari.

Amb aquesta formació pretenem, en primer lloc, analitzar amb sentit crític els valors socials imperants, tan allunyats dels valors que volem promoure, i fer-los conèixer el sentit d'aquests valors per nosaltres (disponibilitat, gratuïtat, servei, afany de justícia, solidaritat, responsabilitat col·lectiva). En segon lloc, presentar l'acció de voluntariat social com una forma al seu abast de participació per la millora de la societat, una forma, entre d'altres, de solidaritzar-se amb algú que pateix, de comprometre's pel canvi d'una realitat social, alhora que serveix per conèixer una realitat social so-

vint amagada pel nostre estat de benestar.

En aquest bloc d'activitats, tan fonamental per al bon desenvolupament del Programa pel seu component de motivació i capacitació, és molt important la participació de les entitats socials (que fins i tot acuden a l'escola) i dels voluntaris que ja van passar el curs anterior per l'experiència.

La coordinació amb les entitats

Per poder desenvolupar aquest Programa d'intervenció social hem hagut de posar-nos en contacte amb institucions socials de Barcelona i rodalies que precisen voluntaris com els nostres joves, és a dir, que corresponguin a les característiques d'edat, motivació, disponibilitat, capacitat, etc. dels nostres alumnes.

Les entitats de voluntariat relacionades amb la infància, les persones amb alguna disminució i la gent gran són les que més responen a aquest perfil; per això treballem sobretot amb elles.

Les tasques socials a realitzar són definides per les entitats; corresponen a una necessitat social a cobrir per un voluntari. A vegades es tracta d'un projecte que ja funciona i on participen ja d'altres voluntaris; en altres casos, entre l'entitat i nosaltres, dissenyem un projecte d'intervenció nou que neix amb la nostra única participació.

La majoria de les entitats disposa d'un professional que coordina els voluntaris.

Les entitats amb les quals venim col·laborant assíduament des de fa un temps són les següents:

ENTITATS

ÀMBIT SOCIAL

Ajuntament de Barcelona (Sarrià)	Tercera edat i disminuïts
Alternativa Solidària	Tercer món
Amics de la Gent Gran	Tercera edat
Amnistia Internacional	Drets humans
ASDI de Sant Cugat del Vallès	Disminuïts
Auxilia	Disminuïts
Càrites	Disminuïts i tercera edat
Casal d'Infants del Raval	Infància
Centre Obert J.S. Gavina	Infància
Col·legi Sant Ignasi (catequesi)	Infància
Cottolengo P. Alegre	Disminuïts
Creu Roja	Diversos
Esplai Itaca	Infància
Grups d'Amistat	Disminuïts
Hogares de la Amistad	Disminuïts
Identè	Infància
Nen Jesús (llar d'infants)	Infància
ONCE	Disminuïts sensorials
Paralímpics 92	Disminuïts
Servei d'Acollida 4 Vents	Infància
SIPAJ	Joves
Xarvol	Tercer món, infància

Tasques principals de voluntariat

- Disminucions: — Monitor esportiu
  - Ajudes diverses en residències
  - Monitor de temps lliure
  - Animador d'activitats culturals amb cecs
  - Servei de lectura per a cecs
- Infància: — Monitor de temps lliure
  - Monitor de colònies
  - Monitor de reforç escolar
- Gent gran: — Companyia domiciliària
  - Animador cultural en residències
  - Suport al programa d'alarmes domiciliàries
- Altres: — Ensenyament de castellà a estrangers
  - Suport administratiu o logístic a entitats diverses
  - Entitats socials diverses
  - Campanyes o actuacions puntuals (brigades de treball, etc.)

Com es podrà valorar posteriorment, malgrat el desconeixement previ que tenen els joves sobre el món de les entitats socials, la relació que s'estableix entre voluntari i entitat és força bona. Les principals dificultats que se'ns presenten fan referència a:

- Poca capacitat del jove per entendre i excusar alguns aspectes de funcionament de les entitats. El seu desconeixement del que és una associació de voluntaris, o una administració, unida al seu nivell de motivació i capacitat de resposta, creen alguns ma-
- lentesos i alguna decepció o incomprensió. Per exemple: poden no semblar-los útils certes actuacions, tasques o reunions; els costa d'entendre gaire per què els nens no vénen assiduament, valorar el conjunt per una part, etc.
- Sovint se'ls tracta com un voluntari adult. Això significa un nivell d'exigència d'un tipus de responsabilitat que a vegades els pot costar d'assumir per les seves condicions. Per exemple: assistència a reunions de coordinació, avisar quan no s'hi pot anar, puntualitat, horaris d'adult, etc.

D'altres vegades, això els suposa una capacitat d'iniciativa superior a la que es veuen capaços de demostrar per la seva manca d'experiència. Llavors se senten massa poc ajudats i reclamen un guiatge que intentem resoldre entre l'escola i l'entitat.

En alguns joves, aquestes circumstàncies els suposen desmotivació o passivitat, mentre que a d'altres els estimula més i els obre les portes a una participació encara més activa i compromesa. Ens trobem amb casos de joves que s'havien queixat de la «desorganització» dins d'una entitat, en el sentit de veure's poc ajudats, d'haver-se d'espavilar bastant; al cap d'un temps, s'havien implicat moltíssim en la seva organització, i seguien l'activitat després d'acabar el curs.

Finalment, voldríem remarcar altres aspectes importants en el tema de la coordinació de l'acció social:

- Màxima personalització en el seguiment de l'acció social de cada jove.
- Flexibilitat en l'organització: sempre es pot plantejar un canvi de tasca per problemes presentats.
- Bona disposició de la majoria de les entitats envers nosaltres: han comprès força bé el projecte de l'escola i les seves circumstàncies especials. Són les veritables protagonistes a l'hora d'«enganxar» el jove voluntari perquè continuï fent l'acció social després d'acabat el curs.
- Alt rendiment dels voluntaris. Són

excepcionals els casos d'aquells joves que es desenten del seu compromís (se'ls insta a deixar-lo per no perjudicar l'entitat i l'usuari): les entitats han manifestat que els nostres joves tenen el mateix grau de compromís i de motivació que els voluntaris que els arriben directament.

Els joves valoren majoritàriament l'activitat de l'entitat com a molt (49%) o bastant (46%), interessant, i consideren que la relació amb l'entitat ha estat molt bona (28%), bona (41%) o simplement normal (26%). Tan sols un 5% manifesta que no els ha interessat gaire i que hi ha hagut problemes.

Pel que fa a la periodicitat de l'acció social, ha estat setmanal en un 59% dels voluntaris, quinzenal en un 18%, mensual en un 7% i tan sols esporàdica en un 13%.

La supervisió de les tasques

La supervisió del bon funcionament de les tasques de voluntariat es realitza, en síntesi, a través de les següents activitats:

- Contactes telefònics amb les entitats.
- Entrevistes o reunions «in situ» amb els coordinadors dels voluntaris de l'entitat i, a vegades, també amb els propis voluntaris (sobretot al final de l'experiència).
- Reunions de grups de voluntaris que acuden a la mateixa entitat fetes a l'escola, fora de les classes.

- Seguiment individualitzat per part dels coordinadors del Programa Social de l'escola, si es presenten problemes per part de l'entitat o ho sol·licita el jove.
- Primera posada en comú dels participants sobre el primer contacte mantingut amb les seves entitats (a un mes d'haver començat la seva acció social, aproximadament).(*)
- Posada en comú en grups, segons l'àmbit social on es treballa, dels problemes que es troben durant l'acció social i complimentació d'un quadre-síntesi que els reculli de forma ordenada. Aquest quadre és utilitzat després per part dels coordinadors de l'experiència per treballar els aspectes que queden més coixos. (*)
- Quan es treballa un monogràfic amb un tema en el qual nosaltres participem, com la infància marginada, els problemes de les persones amb una disminució o la gent gran, els alumnes que treballen en aquests àmbits preparen unes reflexions que sorgeixen de les seves experiències per exposar a tota la classe. (*)
- A meitat o a final de curs es demana per escrit als alumnes que reflexionin sobre l'acció que fan i les vivències que els suposa (problemes, canvis en la manera de veure les coses, etc). Aquest material, de valor qualitatiu, ens mostra molt clarament el que s'està vivint i els problemes que s'han presentat. (*)
- Qüestionari individual anònim d'avaluació del conjunt de l'experiència social donada a través del Programa

Social. Es passa a final de curs i serveix fonamentalment per millorar l'organització del Programa Social del curs següent. (*)

Per acabar, és evident que qui millor podria avaluar el treball desenvolupat per un voluntari és el mateix usuari del servei, aquella persona amb problemes amb qui s'ha col·laborat. Però l'escola, des de la coordinació del Programa Social, no vol obtenir directament d'aquestes persones cap informació, sinó que ens la proporciona cada entitat. Ella és qui valorarà el bon servei realitzat.

Testimonis i valoracions dels participants

Reproduïm a continuació alguns testimonis representatius del conjunt dels participants en l'experiència i, tot seguit, alguns resultats del qüestionari anònim que passem a final de curs perquèvaluïm tot el Programa Social realitzat (les dades corresponen al curs 1992-93):

Maria:

«El nostre compromís social ha estat una experiència nova en la nostra vida. Suposa assumir tot un munt de responsabilitats que s'ha de seguir essent ben conscient del que significa. En el meu

(*) Aquestes activitats es realitzen dins l'assignatura.

cas (esplai Itaca) no es tracta només d'anar a cuidar nens, sinó que és molt més que això. Anar a l'esplai és anar a estimar, anar a compartir, anar a repartir alegria encara que només sigui per unes hores... i tantes altres coses, que no acabariem mai. Les dificultats no són poques ni insignificants, sinó ben al contrari. Tots aquests nens es troben sota una pressió d'un ambient devastador, cruel, injust, insegur... del qual volen fugir. Nosaltres, els monitors, hem de tenir molta paciència amb ells; encara que sabem que l'esplai no els podrà canviar, perquè necessiten molt més. Aquests nens necessiten amor, educació, atenció, etc. A nosaltres se'ns demana que siguem responsables, conscients del que estem fent, lleials,.. Els resultats en el camp de l'educació poden no resultar del tot satisfactoris, però hi ha altres resultats (compartir sentiments, emocions, vivències, etc.) que sí que resulten molt satisfactòries humanament. Amb l'acció social hem pogut conèixer més d'aprop la marginació, i ens hem adonat que de vegades la vida és cruel i que s'ha de respectar tothom. S'ha de valorar positivament que aquesta acció social ens ha ajudat a aclarir els nostres valors davant d'aquestes realitats».

Ferran:

«He col·laborat amb l'entitat Amics de la Gent Gran. Al principi, com molts, em qüestionava l'obligació de l'acció social, però més endavant m'he adonat del forat que estic omplint. La nostra àvia

viu sola i és cega pràcticament. La seva situació requereix molta valentia per seguir tenint ganes de viure. Al principi, tal com em parlava, m'imaginava que tampoc no érem tan importants per ella però, poc a poc, veus com formes part de la seva vida, connectes amb ella i et sents molt feliç. La seva cara, quan per Nadal vam comprar-li uns dolços, valia més que qualsevol altra cosa. Possiblement el seu únic regal.(...) Penso que aquest servei social m'ha ajudat a veure aquesta àvia i tots els avis com unes persones de les quals podem aprendre molt i elles de nosaltres: (...) segurament l'any que ve seguirem visitant la Mercedes perquè pensar en el dia que li haurem de dir adéu em regira l'estómac».

Belén:

«Mira, cuando vas una vez no hay manera de desengancharte (aunque a veces te dé pereza) y es una adicción. A mí me gusta ir porque además de que me lo paso bien, disfruto viendo como se lo pasan los niños, y sientes una alegría interior increíble, es una experiencia preciosa.(...) Gracias al «esplai» estoy aprendiendo muchas cosas que antes no había pensado, como es la marginación de los niños. Ahora no pienso tanto en la marginación en sí, sino en las causas. A veces pienso en lo que deben sentir en esta situación y a menudo intento ponerme en su caso para poder entenderlos, algo que veo superesencial para poder ser monitor de unos niños con estos problemas. La

verdad es que no busco nada especial, ni compensaciones ni nada; quizás lo que encuentro es una visión más objetiva de la realidad y en cierta manera más seria de lo que era antes».

Clara:

«Este año, en mi compromiso social, he aprendido a ayudar a la gente sin esperar nada a cambio.(...) También he aprendido a no conformarme con lamentarme, sino que he actuado y sobre todo me he dado cuenta de que aunque quizás yo sola no pueda cambiar el mundo, con la ayuda de todos sí podemos».

Ignasi:

«Responent amb total sinceritat, m'agradaria dir que la meva tasca social d'aquest any ha estat una de les experiències més fortes i interessants de la

meva vida. Dic això perquè, des del meu humil punt de vista, m'ha semblat que he estat útil per a moltes persones i, sens dubte, aquesta és una de les més grans recompenses que hom pot arribar a rebre».

En resum, es pot dir que un 83% dels joves s'han sentit útils envers els altres i consideren que l'experiència els ha enriquit personalment. Per a més de la meitat d'ells, la satisfacció general ha estat bona, per a un 35% molt bona, i fluixa per a un 9% dels voluntaris. Una quarta part manifesten la intenció de continuar l'acció de voluntariat pel propi compte, la meitat pensen que potser la continuaran, però sense un compromís concret; mentre que l'altra quarta part deixen momentàniament l'acció per finalitzada. Un 64% del conjunt es mostren, tanmateix, interessats a rebre més informació de voluntariat el curs proper.

L'anàlisi social

Fins ara hem parlat de l'acció social, una acció «per immersió» en una realitat de marginació. Però per acompanyar-la hem pensat en un espai d'anàlisi que ajudi al «canvi de percepció» sobre la realitat que, com deia Paulo Freire, és el principi de tota transformació.

Aquest espai acadèmic és, per tant, una **eina conscientitzadora** que seguirà al jove en tot el procés de descoberta i compromís.

Immers en una realitat social participant com a voluntari, el jove «veu, viu i sent» un conjunt d'experiències que el portaran a una desmitificació i problematització de la realitat coneguda (com diria Freire). Aquesta vivència, sovint impactadora, és complementada, fonamentalment, amb les sessions monogràfiques del segon trimestre, que tracten temes concrets de marginació. Aquest «impacte» rebut des d'aquests dos àmbits (el més vivencial i el més cognitiu) —**veure**— es complementarà amb unes activitats d'anàlisi del vist/viscut —**jutjar**—. La maduresa en la integració de tots aquests elements creiem que configuren, finalment, una actitud vital de compromís social que és la que cerquem en tot aquest procés educatiu —**actuar**—.

El per què d'una fase d'anàlisi

El model d'home/dona que guia la nostra pràctica educativa és una persona conscientitzada, és a dir, profundament conscient de la seva realitat, immersa en ella, que es compromet de forma creativa per millorar la situació dels altres i se solidaritza amb els que pateixen, una persona participant en la vida col·lectiva perquè se'n sent responsable. Això significa **una persona capaç d'acció i també de reflexió**.

El procés

Aquest procés d'anàlisi social consisteix bàsicament en un treball d'anàlisi

sociològica sobre els problemes socials lligats al fenomen de la marginació social i sobre les actituds socials i personals que hi intervenen.

L'anàlisi ha de néixer també de les pròpies experiències viscudes fent l'acció voluntària, de tot el que s'ha vist i valorat i ha de portar a la comprensió dels fenòmens des d'un sentit crític, a una maduresa personal, a un profund respecte i a una estima envers les persones que els pateixen, anant a les causes estructurals d'aquestes realitats.

Ha de portar a un coneixement de la realitat que inclogui el coneixement de les solucions possibles i dels recursos existents respecte a aquell fenomen social. És important de conèixer alternatives per poder creure en els canvis. Per exemple, conèixer què són els serveis socials, les ONG, els grups de solidaritat, d'ajuda mútua, etc.

També ha de suposar una clarificació de valors personals que porti a un canvi d'actituds envers la realitat social. Neix fonamentalment de la **confrontació** entre els valors ideals de justícia, els valors que es deprenen de l'anàlisi del funcionament general de la societat i els que cadascú descobreix que té i practica.

Aquest canvi d'actituds (des del món racional i també de l'afectiu) que s'intenta possibilitar, esdevé la motivació per intervenir en la societat/marginació en pro d'una millora, d'un canvi (l'acció).

Tot aquest procés, que hom podria pensar que és previ a l'acció de compromís, nosaltres el treballem simultàniament a la seva acció social. Aquesta aposta és arriscada, però ens permet de partir d'experiències vitals per arribar a una actitud d'implicació en la realitat. Per les característiques que ja hem explicat respecte als alumnes, educació rebuda, tipus de tasques, etc. creiem que ens poden permetre aquesta aposta. També creiem aconseguir tant un servei a persones que ho necessiten com canviar actituds bàsiques envers la marginació i la concepció d'una societat més justa, en bastants dels joves participants.

Els continguts

Pel que fa als continguts treballats en aquest espai d'anàlisi social, el bloc més important és el del 2n. trimestre, quan es fan els temes monogràfics i l'avaluació-supervisió en grup de les experiències.

Aquests són els monogràfics bàsics que realitzem:

- La marginació social. Dades sobre Espanya i Catalunya.
- Els transeünts.
- Les presons.
- La infància marginada (quart món).
- Tercera edat.
- Persones que pateixen disminucions.
- Desigualtats Nord-Sud: el subdesenvolupament.

- Diàleg amb d'altres cultures d'immigració: el racisme.
- Drets humans: concepte i casos de violacions actuals en el món.

Se n'han fet d'altres (varien una mica cada curs) com la infància al tercer món, la drogaddicció, els serveis socials, etc.

A més de tots els monogràfics, dins del primer trimestre i abans d'entrar en la formació com a voluntari, s'han fet anàlisis socials de:

- Valors socials trasmesos en els mass-media (cinema, TV, publicitat).
- La identitat dels joves avui.

Les metodologies educatives

Les metodologies emprades en tota aquesta fase són molt variades; en síntesi, són les següents:

Agrupament d'alumnes:

El 80 % de l'anàlisi es fa en grups naturals de 3 o 4 persones fixes al llarg del curs. Creiem en el grup com a possibilitador d'un procés de conscientització social. També hi ha un 20% d'espais concrets de treball individual referits a la clarificació de valors i a l'avaluació personal de l'experiència social.

Instruments didàctics

- *Formació del voluntari*: vídeo, testimoniatge de voluntaris de l'escola, testimoniatge escrit, visita a les entitats i xerrada amb representants de les entitats convidats per l'escola per parlar dels diferents àmbits socials.
- *Monogràfics de marginació social*: vídeos, informació sociològica sobre el fenomen amb dades numèriques sobre la realitat, pautes d'anàlisi per treballar en grup o individualment, dinàmiques de presa de posició, comprensió, joc de rols, debat, etc. Volem fer constar que hi ha un seguit d'activitats que considerem òptimes però que no podem posar en pràctica més que ocasionalment, per la complexitat que ens suposa (de nombre d'alumnes i classes, etc.): visites a centres, xerrades amb professionals, experts, testimonis, etc.
- *Compromís social*: testimoniatge de persones compromeses a través de vídeos, per escrits o bé recollits pels mateixos alumnes en forma d'entrevistes enregistrades en cinta o vídeo; anàlisi personal i grupal. Informació sobre entitats de solidaritat i ajuda (ONG i altres).

L'avaluació acadèmica

Com que «Anàlisi i acció social» és una assignatura creada per l'escola dins del currículum, s'avalua com qualsevol altra assignatura, però amb les següents peculiaritats:

- Només participa en dues avaluacions: a febrer i a maig. A part, la nota final es treurà de les dues anteriors.
- Es valoren exclusivament les anàlisis socials fetes a classe, en grup (la majoria) o individualment. Es valora la presa de posició, la coherència de les idees manifestades, la capacitat d'explicació i d'anàlisi sobre la realitat, etc. També es pot valorar la capacitat d'analitzar la pròpia experiència de voluntariat social.
- Des de l'inici de curs es deixa ben clar als participants que ningú no valorarà el seu nivell de compromís triat. Un cop cadascú ha fet la seva opció i s'ha compromès d'una forma concreta amb la seva entitat ell serà el màxim responsable del seu compliment. L'escola només vol vetllar pel bon funcionament del servei a les persones amb dificultats (a través de les entitats) i perquè la tasca sigui de la motivació i capacitat del voluntari. Aquesta oportunitat de servei i també de creixement personal cadascú l'aprofitarà com pugui o com vulgui, però partint sempre de la base del màxim respecte vers els que en seran beneficiaris.

Testimonis i valoracions dels participants

Josep:

«Clarament he après moltes coses que fan referència a tot. El que més m'ha

ajudat han estat els vídeos que, a més d'explicar-te la problemàtica social, et donaven uns exemples reals amb moltes persones que pateixen aquests problemes. És sorprenent el canvi del meu coneixement personal sobre els problemes socials. Abans sabia que existien aquests problemes però no sabia explicar el que passava.»

Jordi:

«He après a no «jutjar» la gent, a comprendre millor les situacions i a pensar de forma responsable. He vist que totes les accions, per inversemblants que siguin, tenen un rerefons que les pot convertir en comprensibles. Ara ja no ho observo tot des de dalt, intento ficar-me dins del problema. Realment he après que el «meu món de porcellana» no és el veritable, i que les meves preocupacions són ínfimes comparades amb les de l'altra gent».

Albert:

«Amb tot el que hem vist i parlat a classe crec que tots, almenys jo, tenim ara una visió més ampla del que és el veritable món. Tots els aspectes que tractem tenen molta importància. El món té uns problemes que moltes vegades volem amagar, no escoltar-los, deixar-los estar perquè no ens afectin, però hi són. Nosaltres, a classe, posem les cartes sobre la taula i parlem sobre temes de marginació i injustícia. Jo he après que el món no és de color de rosa, que hi ha realitats deixades de banda per la

societat i sobretot que, si ens ho proposem, podem intentar de solucionar o almenys millorar la vida d'altres persones menys afortunades. Aquesta consciència social ha canviat, en certa manera, la meua manera d'enfocar les coses, d'actuar i de pensar. Ara ja en sóc més conscient i estic preparat per actuar. Ara que ja tenim consciència ens podem posar a pensar. Quan veig un vídeo, penso. Quan parlem a classe, penso. Pensar en el problema és important, i després actuar. Per tant, crec que és positiu el que estem fent, crear consciència social per després actuar.»

Cristina:

«Crec que pocs havíem pensat mai seriosament sobre aquest tema. He conegut realitats noves, realitats que semblaven llunyanes i que ara les he vist

d'aprop, i he après a interessar-me una mica més per la societat i pel món en què vivim. Es podria dir que he après a viure en el món, perquè el món ens necessita, a tots. I sobre les dades que ens hem hagut d'aprendre, crec que són útils. Si sabem les d'història o geografia, per què no saber les de la teua societat?».

En general, el nivell d'interès pels continguts és alt en una tercera part dels joves, i força bo en gairebé els dos terços restants; sols un 4% s'han manifestat poc motivats. La immensa majoria consideren que, gràcies a l'experiència, han assolit una millor base per comprendre la marginació i expressen una major sensibilitat i un compromís més real davant els problemes socials. En tot cas, gairebé tots ells valoren com a interessant haver passat pel Programa Social.

Valoració del programa social i línies de futur

El canvi d'actituds

Un exercici de solidaritat que «enganxa»

Constatem un canvi real d'actituds dels joves, des de l'inici al final de l'experiència, vers la sensibilització social. També ells són conscients d'aquest canvi de mentalitat i el valoren com a positiu i enriquidor en la seva vida. Creiem que aquesta conscientització respon tant a l'acció social de voluntariat viscuda com a les reflexions i coneixements que els han acompanyat des de l'assignatura «Anàlisi i acció social».

Se senten més sensibles als problemes socials, més compromesos amb aquestes realitats que han viscut més o menys d'aprop, però, a més, la majoria volen rebre més informació d'accions de voluntariat el curs que ve.

Aquesta sensibilització es constata, d'altra banda, progressivament més gran cada curs que passa. Si en el curs 1991-92 el 77% manifestava sentir-se més compromès amb els problemes socials, el curs 1992-93 ho manifestava el 85%; la satisfacció per l'acció social realitzada passa, en aquests dos cursos, del 82% entre bona i molt bona al 91%, l'enriquiment personal del 69% al 82%, i la comprensió del fenomen de la marginació ha passat del 79% al 90.5%. La valoració general del Programa Social —és a dir, si han trobat interessant que l'escola els hagi fet passar per aquesta experiència—, el curs 1991-92 ho van afirmar el 78% dels alumnes, i aquest curs el 98% d'ells. El nivell de sensibilització pels problemes socials, el sentiment d'utilitat i la relació amb les entitats es mantenen.

L'experiència ens ha demostrat, a més de tot el que s'ha dit, que aquesta acció social «enganxa» els joves en el moviment de voluntariat. El curs 1991-92 un 32% del curs manifestà la seva intenció de continuar el curs següent, pel seu compte, alguna acció de servei social. A la pràctica, hem constatat que el 18% ho han aconseguit, això significa 40 alumnes, un de cada sis del curs. Ho valorem com un nombre important,

donades les característiques de COU, on es disposa de poc temps i molta pressió en els estudis.

Encara que molts reconeixen que els va costar «d'entrar-hi» en un principi, la majoria han acabat entenent el sentit d'aquesta acció, per això la valoració final que es fa des de l'escola és molt positiva. A més, el grau de compromís adquirit pels participants cada any és més fort (actualment, la majoria realitzen tasques setmanals).

L'ampla oferta de tasques que se'ls presenta, la flexibilitat relativa en l'adjudicació de les tasques i els anys d'experiència que portem, podrien explicar també aquesta creixent motivació general que es constata relació al Programa Social.

Els serveis funcionen

Si bé la conscientització dels participants era un objectiu important del Programa Social, igualment ho era, sobretot, aconseguir fer un servei útil a uns col·lectius amb problemes socials. Podem generalitzar que els serveis socials funcionen, i són valorats positivament pels participants, per les entitats, i —ens consta— pels propis destinataris.

La progressiva bona valoració que es fa dels diferents aspectes del Programa ens demostra que els nostres esforços per optimitzar aquests serveis donen fruit.

De fet, no qualsevol tasca de voluntariat s'adequa als nostres «voluntaris»; en aquest sentit, de cara a propers cursos, volem plantejar nous projectes especialment pensats per al nostre tipus de voluntari.

L'experiència ens ha donat a entendre que les tasques socials proposades tenen una important capacitat motivadora entre els joves i responen bastant bé al que ells poden fer.

La disponibilitat, una aposta guanyada

Quan fa uns cursos, es va iniciar tota aquesta experiència a 3r. BUP, es va pensar, en aquell primer moment, que «demandar» a tots els alumnes la seva implicació en una tasca de servei social era potser ser massa optimista. De fet, hi ha al voltant del 5-10% d'alumnes que es manifesten cada curs reacs a una experiència d'aquest tipus. Com que no volíem perjudicar ni entitats ni destinataris de l'acció social, es va oferir als que no la volguessin fer de formar uns Grups d'Aproximació Social que no requerissin un compromís ni amb entitats ni amb persones directament, però que els permetés d'acostar-se al món social més indirectament. Es formaren grups com els següents: estudi d'un barri, estudi dels temes socials que surten a la premsa, associacionisme juvenil, entitats que treballen per la pau, muntar una videoteca de temes socials, gravar un reportatge en vídeo del Programa Social...

Actualment només existeix aquest darrer grup, que cada curs recull en formació les experiències dels seus companys. Disposem d'un reportatge ben complet del curs 1991-92 que vam poder muntar amb òptimes condicions gràcies al suport de la Fundació Serveis de Cultura Popular i del Programa de Mitjans Audiovisuals de la Generalitat, en guanyar un concurs de vídeos fets per joves que ells convocaven.

Després de fer-ne una valoració, el curs 92-93 ens hem atrevit a no oferir l'alternativa d'aquests grups de treball, és a dir: totes les activitats socials són d'acció directa, ni que sigui amb entitats. Ens ha semblat que podíem demanar als participants aquesta «disponibilitat» de servei, donades les seves característiques i les de l'escola. Per l'escola és important que l'alumne ho vegi com un compromís que forma part de la seva formació humana: «homes al servei dels altres». Una altra raó és que aquest 10% aproximat que s'hi apuntava solia arrepentir-se'n a meitat de curs en veure com els anava als seus companys.

Aquesta opció té el suport d'una àmplia oferta d'activitats socials proposades, perquè cadascú trobi la que més el motiva, aquella per la qual se sent capacitat i que escau millor a la seva disponibilitat (l'oferta arriba a la trentena d'activitats diferents).

El nostre repte principal és trobar la tasca tan personalitzadament com es pu-

gui, i que tothom trobi la «seva» manera de participar-hi (reconeixem que no tothom serveix per a tot i que cada tasca precisa d'un voluntari peculiar).

Els resultats d'aquest curs, que ha estat el primer en què es practicava aquesta opció, es valoren més positius a tots nivells que els cursos anteriors, i no es presenten tampoc diferències en el nombre de problemes amb les entitats en relació a anys anteriors, sinó que ha augmentat la sensibilització general i la satisfacció per la tasca.

És per tot això que creiem que, a la nostra escola, la **disponibilitat** considerada com un valor de servei és un objectiu assolible i que ens hi trobem més aprop del que havíem imaginat.

Una experiència que s'estén i «s'encomana»

Com ja s'ha apuntat a l'inici d'aquest document, el Programa Social s'inicia ja a 2n. de BUP amb la seva presentació, i d'alguna forma s'intenta continuar-lo dins d'uns altres paràmetres a nivell de COU. Preveiem que amb el temps acabarem de consolidar aquests dos nivells, el de la preparació per a la realització del Programa i el del seu seguiment a COU.

Arrel del Programa Social de 3r. de BUP, altres grups relacionats amb l'escola s'han interessat pel tema del voluntariat: altres escoles amb qui compar-

tim l'edifici, ex-alumnes i, sobretot, pares.

Des de fa dos cursos l'escola ofereix anualment (ha sorgit de la demanda dels pares) una xerrada sobre voluntariat als pares que hi estan interessats. En ella participen entitats que precisen voluntaris adults, professors i pares que ja estan fent de voluntaris i també alumnes de COU que han continuat amb aquest servei. Una tarda la setmana els pares disposen d'un servei informatiu a l'escola (portat també pels propis pares) sobre les possibilitats concretes de participació en entitats socials.

L'escola anima i ajuda decididament tota forma de voluntariat social com una manera compromesa de respondre a les injustícies de la nostra societat i com una exigència de la nostra fe.

Un material pedagògic que es consolida i que es valora com imprescindible

Un element bàsic i novedós alhora del Programa Social el constitueix el material pedagògic emprat a les classes de l'assignatura «Anàlisi i acció social» per treballar els temes de marginació i voluntariat.

Encara que aquests temes són tractats en altres cursos de forma puntual, és bastant nou el seu tractament dins del currículum acadèmic de forma tan ro-

tunda i ampla (va costar una mica d'entendre per part dels primers cursos que s'hi van trobar).

Ha estat minuciosa l'elaboració d'un material que parlés del quart món (també del tercer) per informar, conscientitzar i també ajudar a l'acció social que es realitza al mateix temps. Aquests dos cursos d'assignatura van consolidant els materials en un dossier que rebran a partir d'ara tots els alumnes a l'inici de curs i que s'anirà actualitzant. En ell es recullen articles de premsa, guions de treball per grups, qüestionaris de reflexió individual, casos, testimonis, material d'entitats, etc.

Els vídeos han constituït una eina importantíssima, imprescindible, en l'assignatura (se n'han passat potser uns 10 o 12). La feina de ja fa quasi cinc anys de recollida de reportatges, pel·lícules, debats, etc. de temes socials passats per TV ens ha proporcionat aquesta eina, de grans possibilitats sensibilitzadores, i que hem adequat perfectament als nostres objectius.

Algunes línies de futur i valoració final

El Programa Social de 3r. de BUP, tenint com a eix sensibilitzador la participació activa del jove en un servei social, es demostra molt eficaç com a procés conscientitzador de joves entre 16 i 18 anys en el marc escolar.

El voluntariat és una bona eina conscientitzadora i transformadora (canvia mentalitats i pal·lia la marginació) i estimula la participació social col·lectiva i la solidaritat entre els grups humans.

Els joves cerquen formes de participació social compromeses amb els canvis socials, i el servei als altres a través del moviment associatiu d'entitats de solidaritat és un camí que els motiva i «engansa».

L'escola pot tenir un important paper a l'hora de:

- Sensibilitzar els joves sobre la marginació social i les injustícies del nostre sistema.
- Mobilitzar els joves vers una participació constructiva en el món social.
- Fomentar l'associacionisme i el treball col·lectiu de solidaritat.
- Educar en uns valors de solidaritat, justícia, servei i estima (que per nosaltres neixen de l'Evangeli).
- Animar a exercitar tots aquests valors que sovint tenim clars però que no sabem com transmetre eficaçment.

Encara tenim alguns punts importants a millorar, com el seguiment de les tasques i, sobretot, la personalització i les visites «in situ» on els nois treballen.

Cal trobar més tasques socials de voluntariat que responguin a les expectatives dels joves de 16-17 anys com els

nostres: encara són poques dins el conjunt d'activitats voluntàries. Cal ser creatius. Per exemple: el medi ambient, els malalts hospitalitzats, els drets humans, els estrangers, són temes on mostren un alt interès per participar i no hi ha prou vies per poder-ho fer.

En aquest sentit creiem que la realització de camps de treball de solidaritat en finalitzar COU, per exemple, pot consolidar molt aquestes vivències generades al llarg de dos cursos. És aquesta una línia d'acció en la qual ens iniciem en aquests moments.

- S'haurien de fer més visites a centres, a barris, captar els testimonis dels implicats, dels experts, etc. malgrat la complexitat que ens suposa pel gran nombre d'alumnes.
- Pot millorar-se el coneixement que tenen del món social en cursos anteriors per tal de garantir uns coneixements previs del treball que es realitzarà a 3r. de BUP a «Anàlisi i acció social».
- Cal potenciar de forma més concreta (sobretot a COU) totes les formes que hi ha d'associacionisme juvenil i les diferents maneres d'implicació social. A vegades es vol participar i no se sap com.
- La nostra experiència social podria compartir-se amb la d'altres joves d'ambients i llocs diferents, incorporant així un nou element enriquidor de convivència. Es un punt interessant a estudiar.

El Programa Social de 3r. de BUP ja es troba bastant consolidat i integrat totalment dins l'escola, malgrat els reajustaments naturals periòdics que demana una experiència com aquesta.

Ens omple de satisfacció haver trobat una estratègia educativa que posi en pràctica l'ideal d'educació per la justícia que manifesta en nostre ideari.

Esperem que els alumnes que han estat «tocats» per aquestes experiències no perdin durant molt temps l'esperit que

han viscut a través d'elles i els animin a un compromís actiu en la seva vida a favor dels més necessitats.

Esperem també que la nostra iniciativa engresqui d'altres escoles a respondre creativament a l'educació a través de la conscientització, el servei als altres i el compromís per un món més just.

Per a les escoles cristianes aquest és un repte ineludible.

Barcelona, juny de 1993.

ÍNDIX

• PRESENTACIÓ	5
• PUNT DE PARTIDA DE L'EXPERIÈNCIA	7
L'ideari de l'Escola Sant Ignasi	7
Condicions que fan possible aquest	
Programa a l'escola	8
Un model de conscientització	
per «immersió social»	9
Com es va iniciar	10
• OBJECTIUS DEL PROGRAMA SOCIAL	
DE 3r. DE BUP	13
Com es desenvolupen	13
A COU	15
• DOS GRANS EIXOS D'ACTIVITATS	17
L'acció social	17
L'anàlisi social	18
A COU	19
Recursos	19
• L'EXPERIÈNCIA DE VOLUNTARIAT	
SOCIAL	23
Perfil del nostre voluntari	23
Formació bàsica del voluntari social	24
La coordinació amb les entitats	25
Tasques principals de voluntariat	27
La supervisió de les tasques	28
Testimonis i valoracions dels participants	29
• L'ANÀLISI SOCIAL	33
El per què d'una fase d'anàlisi	33
El procés	33
Els continguts	34
Les metodologies educatives	35
L'avaluació acadèmica	35
Testimonis i valoracions dels participants	36

• VALORACIÓ DEL PROGRAMA SOCIAL	
I LÍNIES DE FUTUR	39
El canvi d'actituds	39
Els serveis funcionen	40
La disponibilitat, una aposta guanyada	40
Una experiència que s'estén i «s'encomana»	41
Un material pedagògic que es consolida i que es valora com imprescindible	42
Algunes línies de futur i valoració final	42

TÍTOLS PUBLICATS

- 1. TRAJECTE LABOR** és una cooperativa d'educadors especialitzats que pretén la reestructuració de la personalitat dels joves, a través de la convivència i la participació social.
- 2. CENTRE DE FORMACIÓ I PREVENCIÓ DE MATARÓ** és una associació d'iniciativa social que actua en el camp de la prevenció i la reinserció social de joves inadaptats. Opta per acollir activament la demanda concreta de cada noi i noia que s'hi adrecen.
- 3. MOVI D'A, Moviment d'Aturats del barri de La Mina, de Sant Adrià de Besòs**, és una associació que té per objectiu l'ocupació juvenil. Però no es vol limitar a ser una entitat de serveis: pretén, la integració dels joves al món laboral i a la societat on viuen.
- 4. LA VOLA** és una entitat formada per mestres, biòlegs i altres professionals, que treballa en el camp de l'educació ambiental. Pretén que la societat, i en especial l'escola, participin activament en la solució dels problemes del medi ambient.
- 5. FUSTALL** és una associació que treballa en la formació i en la inserció social de nois amb problemes de fracàs escolar, en atur, propers al món de la delinqüència i la drogodependència. Utilitzant la fusta com a mitjà, han constituït un petit taller de fusteria.
- 6. MOVIBAIX** és un moviment educatiu en el temps lliure infantil i juvenil del Baix Llobregat. Ofereix serveis als centres d'esplai i als ajuntaments de la comarca amb un caràcter de servei públic. Treballa per augmentar la consciència ciutadana entorn de la necessitat d'educació en el lleure, i pel reconeixement social dels centres d'esplai.
- 7. EDUCACIÓ D'ADULTS A LA PERONA.** Una experiència compromesa en la transformació de les deplorables condicions de vida de la comunitat gitana de La Perona, un barri de barraques recentment desaparegut a Barcelona. Un projecte educatiu plantejat com una alternativa de diàleg entre aquesta comunitat gitana i la societat del seu entorn.
- 8. AULA-TALLER CRUÏLLA** es un servei que s'adreça a nois i noies dels barris barcelonins de Ciutat Meridiana, Torre Baró i Vallbona, que han deixat l'escola i no treballen, que tenen greus problemes personals o familiars i que es troben en risc de degradació.
- 9. CEPA** (Centre d'Ecologia i Projectes Alternatius). Associació ecologista, científica i independent, que es proposa dotar d'una cobertura tècnica els grups de base i els moviments populars que s'oposen a projectes agressius, impulsar l'educació socioecològica; i promoure la defensa del medi ambient i de la qualitat de vida.

- 10. ESCOLA D'ADULTS LA VER-NEDA—SANT MARTÍ** és un centre educatiu amb un projecte pedagògic i social definit: públic, pluralista i participatiu, integrat en el barri. Opta per una educació integral, activa i renovadora, i actua en la línia del que s'anomena desenvolupament comunitari.
- 11. CASAL DELS INFANTS DEL RAVAL** és un servei que té com a objectiu proporcionar als nens i nenes del barri del Raval de Barcelona l'esbarjo, l'educació i d'altres condicions de vida de què estan mancats però als quals tenen dret.
- 12. EXPERIÈNCIES D'ALFABETITZACIÓ.** Tres col·lectius d'alfabetització —d'Osona, Castelldefels i La Mina— posen en comú les seves experiències i hi reflexionen conjuntament. Ells entenen l'alfabetització com la dinamització d'un procés que comprèn totes les facultats de la persona i mira tant l'individu com la societat.
- 13. CLUB INFANTIL JUVENIL BELLVITGE** és una entitat pionera en l'educació en el lleure en el nostre país —creada l'any 1969— que presta un servei a la societat, des del barri de Bellvitge, a l'Hospitalet de Llobregat, a través de l'educació en l'esplai i el temps lliure.
- 14. TALLER ELS TRES TURONS** és una associació del barri del Carmel de Barcelona que treballa per la rehabilitació i reinserció laboral i comunitària de persones amb trastorns psíquics. Una alternativa real i concreta als manicomis.
- 15. TRINIOVE** parteix de l'intent d'un grup de joves del barri de Trinitat Vella de Barcelona d'assumir els propis handicaps de present i de futur. Una experiència de desenvolupament local a través de la promoció ocupacional, la inserció laboral, la informació i el lleure creatiu.
- 16. L'ESCOLA DEL BAIX** és una escola de formació de monitors i un centre d'investigació i documentació sobre l'educació en el lleure infantil i juvenil, a la comarca del Baix Llobregat. És un fenomen pedagògic, social i cultural lligat al moviment associatiu, per un temps lliure educatiu i vinculat a la comunitat local, comarcal i del país.
- 17. CPAC,** Centre de Promoció i Gestió d'Iniciatives d'Autoocupació Juvenil de Catalunya. És un equip de joves professionals dedicats a l'assessorament en la creació de petites empreses i a la formació d'emprenedors segons un mètode propi, al servei del jovent que vol autoocupar-se creant el seu propi lloc de treball.
- 18. ESCOLA DE L'ESPLAI.** L'any 1960 s'imparteix a Barcelona el primer curs per a monitors de colònies d'estiu a Catalunya i a l'Estat. És l'inici d'una Escola Diocesana que esdevindrà, el 1970, l'Escola de l'Esplai de Barcelona. Ofereix cursos d'animació socio-cultural i d'educació en el lleure, social i ambiental, contemplant alhora les dimensions humana i transcendent.
- 19. CASAL INFANTIL I JUVENIL DE MARIANAO.** Des que, l'any 1985, el moviment de joves del barri de Marianao (Sant Boi de Llobregat) va ocupar un edifici il·legal a tall de *squatters*, fins avui, el CIJM ha desplegat una intensa activitat social: l'Esplai, el Centre Obert, l'Aula Taller, la Secció Juvenil, l'Enllaç... I segueix endavant.

- 20. UN MODEL D'ESCOLA DINTRE DE LA PRESÓ.** L'experiència de cinc anys de treball docent a l'escola de la presó de dones «Concepció Arenal» i a la presó d'homes «Salvador Dalí», una tasca educativa ben poc coneguda i en un context marcat per una dura problemàtica social.
- 21. CASAL DE CULTURA DE SANTA COLOMA DE GRAMENET.** L'any 1976 un grup de persones de l'associació de veïns del barri de Santa Rosa, mestres i membres de les comunitats cristianes i d'altres col·lectius, va organitzar-se per impulsar un moviment de cultura popular creatiu, participatiu i solidari, compromès en la transformació de la societat des de la base.
- 22. EL SERVEI COLÒNIES DE VACANCES** és una entitat amb més de 25 anys d'història, amb vocació envers els infants, l'educació i la cultura. Actualment és una secció de la Fundació Institut Pere Tarrés d'Educació en l'Esplai i ofereix serveis de suport i d'infraestructura, fonamentalment cases de colònies.
- 23. ESCOLA D'ADULTS CONCÒRDIA.** L'any 1975 sorgiren arreu de Catalunya diferents nuclis d'escoles d'adults lligades a moviments populars i d'ensenyants: un d'ells era el de Sabadell, amb les escoles de Can Puiggener i Can N'Oric, que posteriorment s'estén a d'altres barriades, entre elles Can Deu. El curs 1989-90 s'unificaren en el Centre d'Adults Concòrdia.
- 24. ÀREA CULTURAL ORIOL.** En el barri del Riu Nord, a Santa Coloma de Gramenet, poblat per gent de classe treballadora provinent majoritàriament de la immigració, un grup de persones desplega, des de l'any 1980, una tasca social, cultural i humanista adreçada des dels infants i jovent a la tercera edat. Amb voluntat i il·lusió de contribuir a «la construcció d'una societat més justa, harmònica i feliç».
- 25. MOVIMENT DE CENTRES D'ESPLAI CRISTIANS.** Una realitat eclesial que ve caracteritzada pel fet de proposar un projecte educatiu en el temps lliure a través d'una institució educativa com és el centre d'esplai. Vol contribuir a fer una educació integral que abasti totalment la persona humana i doni aïllament, orientació i sentit a la seva vida.
- 26. EL SAFAREIG. GRUP DE DONES FEMINISTES DE CERDANYOLA.** És un grup plural, amb dones de diferents orígens i concepcions. El fet d'ésser un grup «de poble» condiona que diferents punts de vista hagin de conviure en un col·lectiu de confluència però, d'altra banda, possibilita d'incidir en la realitat del municipi i de participar activament en la creació de serveis i activitats per a les dones.
- 27. FORMACIÓ PROFESSIONAL I PRÀCTIQUES A L'EMPRESA A CATALUNYA** La reactivació econòmica a partir de la primera meitat dels anys vuitanta va fer emergir un nou model de transició al treball, que valora la formació de base i les capacitats de polivalència i d'iniciativa. Les pràctiques en alternança escola-empresa hi han aportat innovacions significatives en l'aprenentatge i en la socialització de l'alumnat.

- 28. ESCOLA D'ACCIÓ ESPECIAL F. GARCÍA LORCA.** L'experiència va començar el curs 1980-81, al barri de Sant Roc, a Badalona. Va sorgir per acollir els nens i nenes —principalment de famílies gitanes— que, a causa de la seva marginació, no havien estat escolaritzats. Ara, partint de criteris d'integració, l'escola ha tancat les portes. El temps dirà què passarà: el repte continua.
- 29. MINYOLS ESCOLTES I GUES SANT JORDI DE CATALUNYA.** L'escoltisme és el moviment d'educació en el lleure més antic al nostre país: data de 1913. MEiGSJ engloba un total de 11.000 nois i noies d'una 150 agrupaments, pertany a l'Escoltisme i Guiatge Catòlic i segueix els principis i el mètode fundat per Lord Baden-Powell, adequat a l'actualitat i adaptat a la realitat social i nacional de Catalunya.
- 30. FUNDACIÓ SANT PERE CLAVER.** Des de la seva creació l'any 1987, la seva tasca assistencial envers les persones desvalgudes s'ha desplegat de forma sorprenent: el Grup **Menjadors d'Infants**, el Centre Obert **Arrels**, el Servei d'Acollida **Els Quatre Vents**, i compta, com a entitats adherides, amb l'Associació **Lluís Artigues** per a Avis del Poble Sec i la Fundació **Hospital Sant Pere Claver**.
- 31. COL-LECTIU DE CULTURA POPULAR DE SANT VICENÇ DELS HORTS.** Sorgeix l'any 1982 d'un grup de professionals de l'ensenyament, animadors de grups de joves i gent amb inquietuds envers el món juvenil. Actua preferentment en els barris de Sant Josep i La Guàrdia, els més marginals del poble. Camps d'actuació: formació de joves en atur i en situació de risc, i atenció a les minories ètniques, que hi tenen una presència considerable.
- 32. CAN ENSENYA S.A.L.** és el resultat d'un procés iniciat l'any 1977 a Nou Barris (Barcelona) amb la rehabilitació d'una antiga masia, Ca n'Ensenya, a càrrec d'una Cooperativa-Taller que treballava amb criteris terapèutics en un col·lectiu de minusvàlids. Actualment, és l'entitat que gestiona l'aplicació a Catalunya del programa INTEGRÀ, aprovat pel Fons Social Europeu dins la iniciativa Comunitària HORIZON, que té com a objectiu la inserció laboral de col·lectius en situació de risc.
- 33. CENTRE ESCLAT-BELLVITGE.** Bellvitge, un barri de l'Hospitalet de Llobregat amb 43.000 habitants, el 43 % dels quals menors de 25 anys. El 1978, del col·legi Enric d'Ossó sorgeix la iniciativa de crear un Centre d'Esplai, l'Esclat, com un mitjà per inserir les noves generacions al país. Dos anys després, es crea l'Aula Taller, una resposta concreta als nois i noies de 14-16 anys que el sistema educatiu ha deixat al marge i es troben en una situació límit davant la transició escola-treball.
- 34. CASAL L'AMIC DE CAMP CLAR.** Campclar és un dels barris tarragonins amb problemàtiques socials més greus. Des de 1983, un grup de joves inicia una tasca educativa que desemboca, l'any 1988, en la creació del Casal l'Amic. Els seus tres objectius principals són: estructurar la personalitat dels nens i nenes a partir de les seves necessitats bàsiques, fomentar els valors i procurar la seva adaptació crítica a l'entorn social i al país.

Subscripcions i comandes:

Fundació Serveis de Cultura Popular.

Provença, 324, 3^a

08037 Barcelona. Tel. 458 30 04

En preparació

ADSIS •

Escola Africana d'Adults •
Samba Kubally

Programa social del Col·legi Sant Ignasi.

El programa social de 3er de BUP es basa en el voluntariat social i la sensibilització envers la marginació. Des de l'escola es pretén que l'alumnat realitzi un procés de conscientització que porti a un compromís de vida al servei dels altres i en favor de la justícia. L'experiència, consolidada al llarg d'un procés de cinc anys, dóna uns resultats altament positius ●

Aquesta publicació ha estat realitzada amb paper ecològic.

SERVEIS DE CULTURA
POPULAR
fundació cultural

